

Position paper Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (WVPS)

Rondetafelgesprek 6 juni 2018

Prof. mr. drs. Mark Heemskerk & mr. Frank Hoens, hoogleraar pensioenrecht & onderzoeker

1 Nut en noodzaak van kennis over pensioen bij scheiding is groot

1.1

Het is goed dat de evaluatie aantoont dat de wet meerwaarde heeft door financiële ongelijkheid tussen partners bij scheiding ten aanzien van pensioen te reguleren. Pensioen is vaak een vergeten post bij echtscheiding. Ons zijn praktijkgevallen bekend waarin het pensioen na scheiding 50% van het vermogen is.

1.2

Er is nog steeds een schreeuwend tekort aan kennis en kunde over pensioen bij scheiding onder notarissen en advocaten. Pensioenexperts weten te weinig van scheiding. Scheidingsexperts weten te weinig van pensioen. Burgers weten bijna nooit hoe het zit. Dat leidt tot rechtsonzekerheid en geschillen. In deze position paper benoemen wij zonder pretentie van volledigheid enkele in onze ogen positieve punten van de evaluatie en enkele verbeterpunten.

2 Positieve punten evaluatie WVPS

A Verdeling tijdens huwelijkse periode als vertrekpunt

2.1

Bij het ouderdomspensioen wordt nu de huwelijkse periode verevend. Bij het partnerpensioen wordt de voorhuwelijkse periode meegenomen. Dat wordt nu gelijkgetrokken. Delen van het pensioen beperken tot de periode dat men gehuwd is geweest is een goede zaak.

B Automatische uitbetaling door pensioenuitvoerder in plaats van melding

2.2

Verevening door de pensioenuitvoerder vindt pas plaats indien één van de ex-echtgenoten binnen 2 jaar een meldingsformulier toestuurt. De evaluatie laat zien dat dit een te hoge drempel is en daardoor niet vaak genoeg gebeurt. Niet tijdig melden, betekent dat de ex-echtgenoot aangesproken moet worden voor de uitbetaling. Dat leidt tot frustratie, irritatie en is ongewenst. De voorgenomen automatische uitbetaling door de pensioenuitvoerder zien wij als een belangrijke vooruitgang.

2.3

Wij vragen ons af of onderzocht is of het nuttig en wenselijk is om dit systeem van automatische uitbetaling ook te laten gelden voor bestaande scheidingen.

C Erkenning gebrek aan uniforme rekenregels, met name bij premieovereenkomsten

2.4

De evaluatie laat zien dat er geen uniformiteit is bij de deling van pensioen bij scheiding. Dat is

ongewenst. Er is behoefte aan duidelijkheid en rechtszekerheid. Dat geldt met name voor de in het rapport onderkende situaties van premieovereenkomsten en conversie. Uniforme (reken)regels bieden rechtszekerheid. Het voorkomt verschillen (tussen uitvoerders) en geschillen (tussen echtgenoten).

3 Suggesties en verbeterpunten na evaluatie WVPS

3A *Betere afweging van de keuze voor conversie: financiële kwetsbaarheid*

3.1

Voorgesteld wordt conversie (eigen pensioenpotje van de ex) als hoofdregel. Dat systeem wordt nu in 3% toegepast. Voordeel is dat er geen afhankelijkheid is van de partner. Partijen gaan uit elkaar, het pensioen ook. Dat klinkt goed.

3.2

Wij zien in het rapport (nog) onvoldoende bewijs dat conversie de betere keuze is. Het rapport maakt duidelijk dat er na de scheiding financiële kwetsbaarheid is voor de ex-partner. Bij vrouwen is er koopkrachtverlies van 25% (p. 21). Bij overlijden van de ex-echtgenoot is er na conversie geen partnerpensioen en geen alimentatie meer. Mogelijk is er een wezenpensioen (zie p. 29 rapport).

3.3

Met name het verlies aan partnerpensioen kan tot financiële problemen voor de achterblijvende partner leiden. Simpel gezegd: is de achterblijvende partner voldoende beschermd met conversie in plaats van verevening? In veel gevallen is partnerpensioen op risicobasis verzekerd. Dan is er na scheiding geen partnerpensioen meer. Dat maakt de ex-partner financieel kwetsbaar.

3.4

De voorgestelde conversie vergroot dat probleem. Bij de voorgestelde conversie wordt zelfs opgebouwd partnerpensioen (bijzonder partnerpensioen) omgezet in ouderdomspensioen. De bestaande inkomensbescherming verdwijnt dan door de conversie. Het rapport bespreekt evenmin de verhouding tot het pensioenverweer van de ex-partner bij echtscheiding (artikel 1:153 BW). Overigens kan conversie ook nadelig zijn voor degene die het pensioen heeft opgebouwd. Overlijdt zijn ex dan krijgt hij volgens de huidige wet zijn volledige ouderdomspensioen. Dat voordeel verdwijnt.

3.5

Met het oog op voorgaande geven wij U in overweging om:

- (1) een nadere analyse te maken van vóór en nadelen van conversie en;
- (2) bij conversie *opgebouwd* bijzonder partnerpensioen niet te converteren;
- (3) rekening te houden met het nu vergeten effect van conversie op het pensioenverweer (1:153 BW). Daarbij verzet de partner zich tegen de scheiding omdat uitzicht op partnerpensioen verloren gaat.

3B *Waarom geen opt-in van de wet voor ongehuwde partners?*

3.6

Waarom kunnen ongehuwd samenwonenden wel in aanmerking komen voor partnerpensioen (soms

zelfs zonder dat zij zichzelf hebben aangemeld bij de uitvoerder) en bij scheiding voor bijzonder partnerpensioen maar niet ouderdomspensioen delen bij scheiding? Het rapport constateert dat 23% van de paren ongehuwd samenwoont in 2016. De verwachting is dat dit in 2060 33% is. De maatschappelijke ontwikkeling rechtvaardigt de mogelijkheid voor deling van het ouderdomspensioen voor ongehuwd samenwonende partners die uit elkaar gaan. Anders geformuleerd: wat rechtvaardigt een onderscheid naar burgerlijke staat bij een verbroken partnerrelatie voor gehuwden of ongehuwden?

3.7

Het argument om de wet niet toe te passen uit het rapport oogt praktisch: begin en eind samenleving is niet goed meetbaar. Dat overtuigt ons niet. Een notariële samenlevingsovereenkomst en/of registratie in de registers van de burgerlijke stand zijn objectief en meetbaar. Het rapport meldt dat de kosten een nadeel zijn. Dat bezwaar kan verholpen worden door de kosten in rekening te brengen.

Wij geven u in overweging om toepassing van de wet mogelijk te maken voor ongehuwd samenwonenden (bijvoorbeeld met als voorwaarde notariële samenlevingsovereenkomst als startdatum en registratie GBA als einddatum).

3C *Varia: pensioenoverzicht, DGA*

3.8

Het is belangrijk dat ex-partners inzicht hebben in de financiële gevolgen van hun scheiding (rapport, p. 40). De AFM concludeerde in het rapport Digitale pensioencommunicatie dat er onvoldoende aandacht is voor gescheiden deelnemers. Ex-partners krijgen nu één keer in de 5 jaar een uniform pensioenoverzicht gestuurd. Indien dit financieel inzicht zo belangrijk is, waarom dan niet jaarlijks?

3.9

De WVPS bevat een regeling voor verevening van het ouderdoms- en partnerpensioen van de directeur-groootaandeelhouder (DGA) bij scheiding (artikel 3a WVPS). Anders dan voor werknemers is er geen voorziening voor ongehuwd samenwonende partner van een DGA. Ondanks de uitfasering van het eigen beheer pensioen van de DGA, is dit een weeffout die hersteld kan worden.

3.10

Het rapport gaat niet in op de vraag of er naast de delingsregels bij ouderdomspensioen ook bescherming nodig is na scheiding voor lijfrenten en andere derde pijlerproducten.

4 Conclusie: pluspunten en verbeterpunten

4.1

Wij onderstrepen de meerwaarde van de evaluatie. Als pluspunten zien wij de voorstellen om

- de huwelijkse periode tot uitgangspunt te nemen bij de verdeling van zowel ouderdoms- als partnerpensioen;
- de pensioenuitvoerder automatisch te laten uitbetalen i.p.v. melding door ex-partners. Onze suggestie is om de wenselijkheid te onderzoeken dit automatisme toe te passen op bestaande gevallen;
- uniformering van rekenregels bij deling.

4.2

De evaluatie stelt conversie voor als wettelijk uitgangspunt (nu: 3%) in plaats van verevening. Het klinkt sympathiek om niet meer afhankelijk te zijn van de ex-partner. Door de scheiding gaat het uitzicht op partnerpensioen verloren. De financiële kwetsbaarheid van de ex-partner kan groot zijn. Nu is er bij opgebouwd partnerpensioen inkomensbescherming. Bij de voorgestelde conversie van dit opgebouwde partnerpensioen naar eigen ouderdomspensioen gaat die bescherming verloren. Het effect van conversie op pensioenverweer is niet meegenomen in de evaluatie. Een nadere analyse van voor- en nadelen van conversie versus verevening lijkt opportuun.

4.3

Wij geven u in overweging om toepassing van de wet mogelijk te maken voor ongehuwd samenwonenden. Door als voorwaarde een notariële samenlevingsovereenkomst als startdatum en registratie GBA als einddatum te nemen en administratieve kosten in rekening te brengen, worden de genoemde praktische bezwaren (administratie en kosten) weggenomen.

4.4

Tot slot lijkt jaarlijkse versturing van een uniform pensioenoverzicht aan ex-partners ons zinvol in plaats van eens in de 5 jaar.

Prof. mr. drs. Mark Heemskerk
mr. Frank Hoens

Hoogleraar Pensioenrecht Radboud Universiteit Nijmegen
onderzoeker Radboud Universiteit Nijmegen